דרשה לפרשת תולדות · תשפ"ב

ברכות ש(לא) מתקיימות...

מה פשר הברכות שרצה יעקב לקבל, ומדוע הן לא יתקיימו?

מבוסס על לקו"ש חלק א פרשת תולדות

שאלת פתיחה

האם כולנו 'גבירים'?

א חת מגולות הכותרת בפרשת השבוע, פרשת תולדות, היא סיפור הברכות אותן ביקש יצחק אבינו לברך את בנו הבכור, עשו הרשע, ובסופו של דבר, בהתערבות ובהתחכמות רבקה אמנו, הוא בירך את יעקב אבינו.

זו לא היתה משימה קלה כלל לקבל את אותן ברכות נפלאות. יעקב היה צריך "להתחפש" לאחיו הגדול (והשעיר...) באמצעות לבישת עורות גדיי עיזים על ידיו. הוא נדרש להעמיד פנים ולמצוא את הרגע הנכון להיכנס לאביו ולהגיש לו את הארוחה המיוחלת, וכל זה מבלי שאחיו הגדול יגלה את מעשיו.

חוץ מהקושי הארגוני והפרקטי, ניצב בפני יעקב קושי אחר, הרבה יותר מציק ומעיק. הצורך להתחזות ולהעמיד פנים, הצורך לשקר או לעקם את האמת, הצורך לרמות את האדם האהוב עליו ביותר - יצחק אביו!

אחרי הכל, יעקב מכונה בפסוק: "איש תם יושב אוהלים" איש ישר שלא מוציא מפיו אפילו הגה של שקר, אדם של אמת צרופה. הוא תם, ישר, אמיתי וכנה. הוא לא איש של "אחד בפה ואחד בלב", כי אם בדיוק להיפך - "תוכו כברו". סביר להניח שזו הייתה הפעם הראשונה בחייו שיעקב נצרך לעשות מעשים שכאלו, לשקר ולרמות, ועוד את מי?! את אביו!

מעשים כאלו - להתלבש בבגדיו של נמרוד הרשע, אותו אחד שהמריד את העולם כולו נגד הקב"ה, הם בגדר "מסירות נפש" בשביל יהודי כמו יעקב אבינו. דמיינו לעצמכם אדמו"ר מכובד מתלבש כמו כדורגלן צמרת...

תאמרו: מה לא עושים בשביל הברכות?!....

וכאן אנו מגיעים לבעיה העיקרית - שאחרי הכל, הברכות לא התקיימו! יעקב אבינו אמנם קיבל את הברכות, עשר במספר, ברכות מאליפות ועליונות, ברכות קדושות ואציליות, ברכות "מטל השמים ומשמני הארץ", ברכות של הצלחה, שגשוג, עושר וכבוד ו...כלום! עמי הארץ אינם עובדים אותנו ואומות העולם אינם משתחווים אלינו, לא כולנו "גבירים" גדולים... ולאו דווקא שכל מי שמקלל אותנו, מתקלל בעצמו.

אז מה קרה לברכות? איפה העושר והאושר, היכן השגשוג וההצלחה?

ואם זה לא מספיק, כשנמשיך לקרוא את הכתובים, נגלה שיצחק שמר כמה ברכות לעשו הרשע. אמנם ברכות סוג ב', אבל דווקא הברכות הללו התקיימו! דווקא עשו הרשע, שהיה אמור להיות המפסיד בסוף הפרשה, מתגלה כמנצח, דווקא הוא נהיה המצביא הצבאי הדגול ("על חרבך תחיה"), דווקא הוא וצאצאיו נוחלים את "משמני הארץ - זו איטליה של יון", האימפריה הרומאית המפורסמת שהטילה את ממשלתה ומוראה על העולם כולו משך מאות שנים.

ממה נפשך - או שאף ברכה לא תתקיים, או ששתי הברכות תתקיימנה? אבל שהברכות לצדיק פורחות באוויר, ואילו הברכות לרשע מתקיימות במילואן - נשמע מוזר ואפילו מרגיז, לא?!

ברכות בעולם הזה, וברכות בעולם הבא

שאלה זו נשאלה לפני קרוב לאלפיים שנה, והיא מתועדת בספר הזוהר (חלק א קמג,ב): רבי יוסי ברבי שמעון שאל את חברו ורבו, רבי אלעזר, בנו של רבי שמעון בן יוחאי - "מדוע ברכות יצחק ליעקב לא התקיימו ואילו ברכות יצחק לעשו התקיימו במילואן?!"

רבי אלעזר ענה במשפט קצר וקולע, ישר ולענין: "יעקב נטל לעילא, עשו נטל לתתא" כל הברכות מתקיימות, דבריו של הצדיק הינם נצחיים. כל הגה, אות או הברה שיצאה או יוצאת מפיהם של האבות, הנביאים, הצדיקים והחכמים מתקיימת. השאלה היא - היכן? עשו קיבל את הברכות אחת לאחת, כאן בעולם הזה הגשמי והחומרי. לעומת זאת, יעקב אבינו רצה לקבל את הברכות באופן אחר, הוא רצה לקבל אותן בעולם העליון ובמישור הרוחני, וזה בדיוק מה שהוא קיבל!

איך להוריד את הברכות לגשמיות?

אלא שבהמשך דברי הזוהר, משנה רבי אלעזר כיוון ומתחיל לדבר על מה שהולך לקרות עוד רגע...

"כשיקום מלך המשיח, יטול יעקב (את הברכות) הן למעלה והן למטה ואילו עשו (ומלכותו) תאבד מן העולם, ולא ישאר לו שריד ופליט".

כיצד קשורות ברכותיו של יעקב למלך המשיח? ומדוע דווקא אז הן יתקיימו הן בגשמיות והן ברוחניות?

הרבי מלך המשיח התייחס לדברי הזהר באחת ההתוועדויות והסביר בטוב טעם את הדברים, ואת ההוראה המעשית אלינו הנגזרת מפירושם.

כפי שהזכרנו בראשית דברינו, יעקב קיבל עשר ברכות, מספר שלם ומושלם. אותו מספר המזכיר את עשרת הדברות ועשרת המאמרות בהן נברא העולם. זוהי לא רק השוואה מספרית חיצונית גרידא, כי אם יש תוכן פנימי עמוק המסתתר מתחת לפני הדברים.

בריאת העולם היתה והינה על ידי ולמען התורה. התהוות וקיום העולם מותנת בקבלת התורה. ההשוואה המספרית בין עשרת הדברות לעשרת המאמרות מלמדת אותנו שתפקיד התורה הוא להאיר את העולם על

כל חלקיו ופרטיו. אין חלקיק מציאות בעולם שקיים ללא התורה ואין פרט שולי בבריאה שחי ללא התורה. והעבודה לגלות את הקשר הזה מוטלת עלינו, על יעקב אבינו ועל כל צאצאיו, בני ישראל בכל הדורות.

כאשר יהודי מבצע את העבודה המוטלת עליו, כאשר הוא מגלה את הקשר האדוק בין התורה לעולם, את הקשר הנעוץ במספר עשר - הוא מקבל את עשרת הברכות של יעקב, הוא מקבל "מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש". גם עכשיו כל הברכות מתקיימות, אלא שהן מתקיימות למעלה, במישור הרוחני. כמשל הידוע ש"הכל מונח בקופסא", הכל נמצא למעלה, בעולם העליון. התורה והמצוות שאנו עושים מוסיפים אור יקרות בעולמות ובספירות העליונות, ולכן אין אנו רואים את קיום הברכות בעולם הגשמי, כאן למטה. אותם גילוים נעלים, אותן ברכות נפלאות, נחשבים כיהלומים ופנינים המונחים בכספת. ולעתיד לבא, בימות המשיח, תפתח הכספת ותתגלה האמת, למעלה ולמטה, ואז נראה בעיני בשר כיצד הברכות מתקיימות (גם) כאן, למטה בעולם הגשמי כפשוטו ממש.

מסתבר אם כן, שיצחק לא נכשל ויעקב לא הפסיד. הברכות התקיימו והן ימשיכו להתקיים. ההבדל הוא שעד עכשיו הן התקיימו למעלה, ועוד רגע הן יתקיימו (גם) למטה!

אנו עומדים רגעים ספורים לפני ההתגלות, וכבר הגיע הזמן לטעום מאותן ברכות, הן בגשמיות והן ברוחניות!

בבית - הכל שונה...

ונסיים בסיפור על המגיד ממזריטש המסביר כיצד למעלה יש כבר את הכל מוכן.

הבעש"ט שלח דרישת שלום למגיד ממזריטש עם יהודי פשוט (ישובניק) שביקר אצלו. אותו יהודי הגיע לעיר מזריטש ונדהם לראות שביתו של המגיד הגדול נמצא ברחוב "החורבות", חורבה אחת גדולה מחבירתה, הרחוב מלא בוץ אפילו באמצע הקיץ, שממון ועזבון ניכרים מכל פינה.

כשהוא נכנס לביתו של המגיד, שולחן כבר לא היה, כי השתמשו בקורות העץ לעשות מעין מיטה לבני הבית לישון, ואפילו כסא לנוח לא היה.

המגיד ישב על בול עץ ועיין בספר. המגיד שמח מאוד לבוא האורח ושמח עוד יותר על דרישת השלום ממורו ורבו. הוא הציע לאורח לשבת על מה שנראה כמעין ספסל שנתמך בבולי עץ. אותו ישובניק לא היה יכול להתאפק ואמר:"מה אני יגיד לך, אני לא גביר גדול, אבל לפחות יש לי בבית כסא, שולחן, מיטה לילדים וכלי בית אחרים..."

נענה המגיד ואמר: "נכון, בבית זה אחרת, בבית יש הכל - מיטה, שולחן ומנורה"

כשסיפר האדמו"ר הריי"צ את הסיפור הזה, הוא המשיך ואמר: "כאן בעולם הזה, זה לא הבית... ואכן בבית הכל שונה!"

עוד מעט נגיע הביתה, וכל הברכות יתקיימו לעינינו!

שבת שלום!